

PROGRAMMA VAN EISEN

LOCATIE	Utrecht, Oudegracht 152 - 156 / Vinkenburgstraat
PROJECTNAAM	DO Utrecht, Oudegracht 152 - 156 / Vinkenburgstraat
PROJECTNUMMER	4108442 (PvE)

PLAATS BINNEN ARCHEOLOGISCH PROCES	
☐	IVO - proefsleuven
☒	OPGRAVEN
☒	ARCHEOLOGISCHE BEGELEIDING – protocol opgraven

OPSTELLER	Naam, adres, telefoon, e-mail	datum	Paraaf
☐ Auteur	J.B. de Voogd ADC ArcheoProjecten Postbus 1513 3800 BM Amersfoort T 033 - 2998181 F 033 - 2998180 E j.de.voogd@archeologie.nl		
☐ Mede-opsteller(s)			
☐ Senior archeoloog			

OPDRACHTGEVER	Naam, adres, telefoon, e-mail	datum	paraaf
	Bulters & Bulters Dhr. M. Spruitenburg Postbus 96056 1006 EB Amsterdam Marcel.Spruitenburg@bulters-en-bulters.nl M 06 - 464 00 996		

BEVOEGD GEZAG	Naam, adres, telefoon, e-mail	datum	paraaf
☐ Gemeente	Utrecht		
☐ Provincie	Utrecht		
☐ Universiteit			
☐ Overig / onbekend (toelichten)	Deskundige namens het bevoegd gezag: Dhr. Drs. H. Wynia Adviseur Archeologie Afdeling Stedenbouw en Monumenten Zwaansteeg 11 3511 VG Utrecht T 030 - 2863990 F 030 - 2863991 E h.wynia@utrecht.nl		

<i>RACM bij beschermd monument, projectvergunning, als adviseur bij Grote Projecten</i>	Accoord RACM
---	--------------

UITVOEREND BEDRIJF / INSTELLING **	
<i>Naam</i>	Nog nader te bepalen
<i>Contactpersoon</i>	
<i>Telefoon / e-mail</i>	

DATUM ONDERZOEK	
o <i>Start</i>	Nog nader te bepalen
o <i>Geschatte duur</i>	Nog nader te bepalen

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS ONDERZOEKSGBIED	
<i>Projectnaam</i>	DO Utrecht, Oudegracht 152 – 156 / Vinkenburgstraat
<i>Provincie</i>	Utrecht
<i>Gemeente</i>	Utrecht
<i>Plaats</i>	Utrecht
<i>Toponiem</i>	Oudegracht 152 – 156 / Vinkenburgstraat
<i>Kaartbladnummer</i>	31
<i>XY – coördinaten</i>	1. 136.559 / 456.053 2. 136.573 / 455.987 3. 136.563 / 456.059 4. 136.592 / 455.994
<i>CMA/AMK-status</i>	AMK-terreinen 12.314, 1.974, 1.975 en 1.976.
<i>ARCHIS-monument-nr</i>	
<i>ARCHIS-waarnemings-nr</i>	ARCHIS-waarnemingen 43.257, 45.570, 24.019, 24.025, 43.256, 45.584 en 45.564.
<i>Onderzoeksmelding (art. 46 Mw)</i>	
<i>Oppervlakte plan- en onderzoeksgebied¹</i>	Plangebied/onderzoeksgebied: de oppervlakte van de aan te leggen kelder bedraagt ca. 750 m ² (Voor een indruk van de bestaande en toekomstige situatie: zie Afb. 5 en 6).
<i>Huidig grondgebruik</i>	Bebouwd, stadskern

¹ Plangebied: Gebied waarbinnen de realisering van de planvorming het bodemarchief kan bedreigen.
Onderzoeksgebied: Het geografisch gebied waarop het onderzoek betrekking heeft.

PERIODE(N) & COMPLEXTYPE(N)	
<i>Vroege prehistorie</i> (paleo/meso/neo)	
<i>Late prehistorie</i> (brons/ijzer)	
<i>Romeinse tijd</i>	XXX
<i>Middeleeuwen</i> (vroeg/laat)	Stad (NS); Percelering / verkaveling (IPER); Akker / tuin (ELA)
<i>Nieuwe Tijd</i> (vroeg/laat)	Stad (NS); Percelering / verkaveling (IPER); Akker / tuin (ELA)

DOEL EN REDEN VAN HET ONDERZOEK	
<i>Reden</i>	De reden voor de opgraving bestaat daaruit, dat binnen de bestaande percelering een kelder wordt aangelegd, aansluitend op een drietal reeds aanwezige werfkelders. De verstoringsdiepte bedraagt ca. 4 meter onder het huidige straatniveau. De aanleg van deze kelder zal het bodemarchief ter plaatse onherroepelijk verstoren.
<i>Doel</i>	Het doel van opgraven is het documenteren van gegevens en het veiligstellen van materiaal van vindplaatsen om daarmee informatie te behouden die van belang is voor kennisvorming van het verleden. Ter plaatse behoort behoud van het bodemarchief <i>in situ</i> niet tot de mogelijkheden.
<i>Selectiebesluit (alleen na IVO)</i>	Het bevoegd gezag heeft, naar aanleiding van het bureauonderzoek besloten dat het noodzakelijk is ter plaatse een opgraving uit te laten voeren. Het wordt raadzaam geacht, de ondergrondse sloopwerkzaamheden archeologisch te begeleiden.

INVENTARISATIE (resultaten van het tot dusver uitgevoerde onderzoek)	
Resultaten bureauonderzoek	
<i>Uitvoerder</i>	ADC ArcheoProjecten
<i>Uitvoeringsperiode</i>	Februari 2008
<i>Rapportage</i>	Nederpelt, S. & A. de Boer, 2008. Utrecht, Oudegracht 152-156 / Vinkenburgstraat, Amersfoort (ADC Rapport 1336).
Resultaten overig onderzoek (IVO-overig, IVO-proefsleuven, AB, etc.)	
<i>Uitvoerder</i>	
<i>Uitvoeringsperiode</i>	
<i>Uitvoeringsmethode</i>	
<i>Rapportage</i>	
<i>Vondsten/documentatie</i>	

Resultaten specialistisch onderzoek	
Archeobotanisch	
Archeozoologisch	
Fysisch-antropologisch	
Fysisch-geografisch	
Geofysisch	
Archeologisch materiaal	
Vondsten/documentatie	

ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING (op basis van inventarisatie en eventueel ander bronnen)	
<i>Regionale archeologische en cultuurlandschappelijke context</i>	<p>De naam "Utrecht" wordt voor het eerst omstreeks het jaar 300 genoemd als "Traiecto".² Deze naam is afgeleid van het Latijnse traiectum, dat "oversteek, punt van overgang" betekent, met de toevoeging ut(e) "uit, stroomafwaarts", mogelijk ter onderscheiding van het eveneens Traiectum geheten Maastricht.</p> <p>De stad Utrecht vindt zijn oorsprong in het Romeinse castellum Traiectum dat rond 47 na Christus werd gebouwd op de linkeroever van de vroegere Rijn.³ Dit is het huidige Domplein. Omstreeks 210 werd het castellum vergroot tot een omvang van 152 bij 124 meter en kreeg het een tufstenen ommuring. Rond 270 vertrokken de Romeinen uit Utrecht. Na een lange periode van overstromingen en ontvolking kwamen in de 6e eeuw de christelijke Franken Utrecht binnen. Binnen het castellum stichtten begin zevende eeuw de Frankische koningen een burcht en een kerkje, gewijd aan Sint Maarten. (Sint Maarten is nog steeds de beschermheilige van de stad Utrecht). In 1122 kreeg Utrecht stadsrechten van de bisschop. De burgers mochten nu een muur om de stad bouwen. De stad werd welvarend en er ontstond een netwerk van straten binnen de muren en de welgestelden bouwden volop stenen huizen. In die tijd had Utrecht een voorsprong op andere Nederlandse steden, waar stenen woningen nog zeldzaam waren. In de Middeleeuwen was Utrecht als bisschopszetel en grootste stad van de Noordelijke Nederlanden het belangrijkste culturele centrum van Nederland.</p> <p>Het plangebied maakt deel uit van de historische stadskern van Utrecht. Aan de Oudegracht werd in de twaalfde eeuw een waterweg gegraven, een handelsweg die de basis van de stadseconomie moest zijn.⁴ Het gedeelte van de Oudegracht waar het plangebied zich bevindt, was al onderdeel van de oude Rijnloop. Dit gedeelte werd gebruikt als verbindingsstuk tussen het kanaal dat al omstreeks 1000 gegraven was in het noorden en het nieuw (in de twaalfde eeuw) gegraven deel dat naar de Hollandsche IJssel liep in het zuiden. Het plangebied is in ieder geval vanaf de Late Middeleeuwen bebouwd, mogelijk ook al vanaf de Vroege Middeleeuwen.</p> <p>Enkele relevante archis-meldingen in de nabijheid van het</p>

² Van Berkel en Samplonius 2006

³ Blijdenstijn, 2005

⁴ Gemeente Utrecht 2007

	<p>plangebied/onderzoeksgebied:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het plangebied ligt in AMK-terrein 12.314. Dit is een terrein van zeer hoge archeologische waarde dat de middeleeuwse stadskern met de voorsteden omspant. Binnen een paar honderd meter van het plangebied zijn dan ook verschillende waarnemingen van middeleeuwse resten gedaan. - Op ca. 50 meter ten westen van het plangebied, aan de Vinkenburgstraat, zijn in 1972 door een particulier diverse voorwerpen uit de Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd gevonden. Het gaat om aardewerk, waaronder steengoed en Paffrath-aardewerk. De vondsten zijn gedaan bij rioleringswerkzaamheden in een veenlaag op 70 -200 cm diepte (Archis-waarneming 43.257). - Ca. 300 m ten zuidoosten van het plangebied liggen de resten van de Domkerk; dit is tevens AMK-terrein 1.974. Hier vlak naast, aan het Domplein nr. 4 zijn resten bewaard van de noordmuur van het Romeinse Castellum (AMK-terrein 1.975). Ook Domplein nr. 16 staat als monument op de kaart; hier is onder het restaurant nog de westmuur van het Castellum te zien. Ten westen van deze muur zijn nog twee tufstenen bogen van het keizerlijke paleis Lofen uit de 11^e eeuw bewaard gebleven (AMK-terrein 1.976). - Op ca. 200 m ten oosten van het plangebied, aan de Boterstraat, bij waarneming in een bouwput, die op sommige plekken wel tot 6 m diep ging, was te zien dat het om een terpachtige, kunstmatige ophoging ging. Deze ophoging is ontstaan door het storten van allerhande afval, mest en stro. In deze ophoging is in de lagere lagen Andenne-keramiek aangetroffen en in hogere lagen Paffrath-aardewerk. (Uit de verdeling en datering van de scherven kon worden opgemaakt dat de Boterstraat niet vóór ca. 1100 is aangelegd.) (Archis-waarneming 45.570). - Op ca. 200 m ten zuidoosten van het plangebied, bij een archeologische opgraving aan het Domplein en de Voetiusstraat zijn de funderingen van de tufstenen Romeinse ommuring tevoorschijn gekomen met daarop ook een stuk Middeleeuwse muur (Archis-waarneming 45.584). - Op ca. 250 m ten noordoosten van het plangebied zijn vondsten bij de bouw van het Pieterskerkhof 16. Het gaat om een groot aantal Romeinse scherven die zijn aangetroffen op een diepte van 2.60 – 2.75 m op een veenlaagje, in een laag klei (Archis-waarneming 45.564). - In de Archeologische Kronieken van de Provincie Utrecht van 1986 wordt melding gemaakt van waarnemingen tijdens de verbouwing van de kelders van de panden 152 – 156. Bij Oudegracht 152 bevinden zich twee werfkelders vóór het huis, waarvan bij de rechter het tongewelf voor een deel in kleinere moppen is vernieuwd. Aan de voorzijde is, direct achter de huidige, nog een restant van de middeleeuwse werfmuur te zien. Bij Oudegracht 154 heeft drie werfkelders met middeleeuwse tongewelven; ook hier is nog een stuk van de middeleeuwse werfmuur waar te nemen. De gewelven van de werfkelders 152 en 154 zijn tegen een oudere muur aangebouwd, waarvan als datering de eerste helft van de 13^e eeuw wordt gegeven. Wat betreft de huiskelder van nr. 154, is het niet zeker of het huis vanouds al onderkelderd was. Het pand Oudegracht 156 bevat twee werfkelders vóór het huis, mogelijk
--	--

⁵ Verslag van het archeologisch onderzoek van het Utrechtse Standhuis

⁶ Mondelinge communicatie dhr. H. Wynia, 21 feb. 2008

⁷ www.documentatie.org 26 feb 2008

⁸ Beschrijving volgens Register Monumentale Panden (zie kaart 5a 0000.2301)

	<p>bestond de overwelling van de huiskelder ook uit twee delen. Dit is echter niet meer na te gaan, omdat het achterste deel in het recente verleden door een moderne vlakke constructie is vervangen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ten behoeve van de geplande nieuwbouw en renovatie van het stadhuis (ca. 100 m ten oosten van het plangebied) is in 1998/1999 een archeologisch onderzoek (opgraving) uitgevoerd.⁵ Hierbij is o.a. de oude oeverwal van de Oude Rijn gereconstrueerd en zijn de daarmee samenhangende schoeiingen (afrastering, palen en paalsporen) uit de 7^e t/m de 14^e eeuw gevonden.⁶ Ook zijn de kelderfunderingen van verschillende laatmiddeleeuwse panden bloot gelegd. - Het pand Oudegracht 156 staat in verbinding met Oudegracht 154 en huisvest vanaf 1988 de bioscoop Camera/Studio en hiervoor, vanaf ca. 1910, was hier bioscoop Flora gevestigd.⁷ De jongste bouwtekeningen die gevonden konden worden zijn uit 1917. De jongste bouwtekeningen die van Oudegracht 154 gevonden konden worden zijn uit 1926. - Over het huidige pand Oudegracht 152 is de volgende informatie bekend⁸: het huis is historisch belangrijk als voorbeeld van de grote Oudegracht-bebouwing, met een zeer gelaagde 19^e-eeuwse voorgevel. Bouwhistorisch is van belang het middeleeuwse casco van het hoofdhuis, en het 18^e-eeuwse achterhuis. <p>In de Archeologische Kronieken van de Provincie Utrecht van 1986 wordt melding gemaakt van waarnemingen tijdens de verbouwing van de kelders van de panden 152 – 156. Bij Oudegracht 152 bevinden zich twee werfkelders vóór het huis, waarvan bij de rechter het tongewelf voor een deel in kleinere moppen is vernieuwd. Aan de voorzijde is, direct achter de huidige, nog een restant van de middeleeuwse werfmuur te zien. Bij Oudegracht 154 heeft drie werfkelders met middeleeuwse tongewelven; ook hier is nog een stuk van de middeleeuwse werfmuur waar te nemen. De gewelven van de werfkelders 152 en 154 zijn tegen een oudere muur aangebouwd, waarvan als datering de eerste helft van de 13^e eeuw wordt gegeven. Wat betreft de huiskelder van nr. 154, het is niet zeker of het huis vanouds al onderkelderd was. Het pand Oudegracht 156 bevat twee werfkelders vóór het huis, mogelijk bestond de overwelling van de huiskelder ook uit twee delen. Dit is echter niet meer na te gaan, omdat het achterste deel van in het recente verleden door een moderne vlakke constructie is vervangen.</p>
<p><i>Aard en ouderdom van de vindplaats(en) (indien al vooronderzoek heeft plaatsgevonden)</i></p>	<p>Op basis van de ligging van het plangebied in de oude binnenstad van Utrecht kan worden verwacht dat zich hier archeologische resten uit de Middeleeuwen en Nieuwe tijd bevinden. Daarnaast is niet uitgesloten dat zich op deze locatie resten uit de Romeinse tijd bevinden.</p>
<p><i>Gaafheid en conservering (structuren, sporen, vondsten, archeozoölogische en botanische resten)</i></p>	<p>Omdat ter plaatse geen archeologisch onderzoek heeft plaatsgevonden, is de gaafheid en conservering van de archeologische resten onbekend. Afhankelijk van de verstoringen die in het verleden op deze locatie hebben plaatsgevonden, kan de conservering en gaafheid van de sporen en vondsten goed zijn. Indien een vergelijking kan worden getrokken met situaties die elders in de stad zijn aangetroffen, kunnen bewoningslagen uit diverse perioden zijn afgedekt met ophogingspakketten, waardoor meerdere bewoningsfasen goed bewaard kunnen zijn gebleven. Ook organische resten kunnen dan goed zijn geconserveerd.</p>
<p><i>Archeologische stratigrafie en diepte van vondstlagen</i></p>	<p>Onbekend; er heeft ter plaatse geen archeologisch onderzoek plaatsgevonden. Op basis van waarnemingen in het omringende gebied kan men eventueel een bepaald verwachtingspatroon ontlenen:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - ARCHIS-waarneming 43.257, ca. 50 meter ten westen van het plangebied: archeologisch materiaal uit Middeleeuwen en Nieuwe Tijd in een veenlaag op 0,70 tot 2,00 meter onder straatniveau. - ARCHIS-waarneming 45.570, 200 meter ten oosten van het plangebied: archeologisch materiaal uit kunstmatige ophoging tot 6,00 meter onder straatniveau. - ARCHIS-waarneming 45.564, ca. 250 meter ten noordoosten van het plangebied: Romeins aardewerk in een veenlaagje in een laag klei op 2,60 - 2,75 meter onder straatniveau.
<i>Begrenzing en oppervlakte van de totale vindplaats (dus ook buiten het plangebied)</i>	Aangezien we te maken hebben met een onderzoekslocatie binnen een oude stadskern, kan deze stadskern worden gezien als de totale vindplaats. Men kan er van uit gaan dat de huidige percelering van (laat)middelieuwse origine is. Vanaf de (Late) Middeleeuwen kunnen begrenzings van het perceel beschouwd worden als de begrenzing van een vindplaats.
<i>Begrenzing en oppervlakte van (het deel van) de vindplaats binnen het plangebied</i>	Men kan er van uit gaan dat de huidige percelering van (laat)middelieuwse origine is. Vanaf de (Late) Middeleeuwen kunnen begrenzings van het perceel beschouwd worden als de begrenzing van een vindplaats.
<i>Structuren en sporen</i>	De kans op het aantreffen van structuren en sporen is groot. Deze zouden kunnen bestaan uit funderingen, vloerniveaus, erfscheidingen, waterputten, afvalkuilen, eventueel paalkuilen, beerputten e.d. Daarnaast worden ophogingslagen uit diverse perioden verwacht.
<i>Anorganisch artefacten</i>	De kans op het aantreffen van anorganische artefacten is hoog. Deze kunnen zich bevinden in ophogingslagen, vullingen van beerputten, waterputten, kuilen e.d. en kunnen bestaan uit aardewerk, kleipijpen, natuursteen, bouw materiaal, glas, metaal e.d.
<i>Organisch artefacten</i>	De kans op het aantreffen van organische artefacten is aanwezig. De grootste kans op het aantreffen van dergelijke <i>mobilia</i> is in een vochtig milieu, zoals bijvoorbeeld mestlagen of de vullingen van waterputten of beerputten. Ook in geval van verkoling kunnen dergelijke <i>mobilia</i> (deels) bewaard zijn gebleven. De materialen kunnen bestaan uit bot, hout, leer, textiel e.d.
<i>Archeozoologische en botanische resten</i>	De kans op het aantreffen van archeozoologische en botanische resten is aanwezig. De grootste kans op het aantreffen van dergelijke resten is in een vochtig milieu, zoals bijvoorbeeld mestlagen of de vullingen van waterputten of beerputten. Ook in geval van verkoling kunnen dergelijke resten (deels) bewaard zijn gebleven.
<i>Beperkingen (memoRIA 6)</i>	Geen

VRAAGSTELLING	
<i>Geraadpleegde bronnen en partijen</i>	
<i>Onderzoeksvragen (wat moet worden opgelost)</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wat is de aard, datering, fasering en ruimtelijke spreiding van de archeologische waarden? 2. Zijn Romeinse en/of vroeg-middelieuwse resten aanwezig op deze locatie? 3. Wat is de conserveringstoestand en gaafheid van de archeologische resten? 4. Hoe ziet de stratigrafische situatie er uit? 5. Op welke diepte bevinden de archeologische resten zich? 6. Is een oude percelering te herleiden? 7. Zijn ophogingspakketten aanwezig en zo ja, wat is de datering

	<p>ervan?</p> <p>8. Kan er aan de hand van het vondstmateriaal iets gezegd worden over de sociale of economische situatie van de bewoners</p> <p>9. In hoeverre komen de resultaten van het bureauonderzoek overeen met het archeologisch onderzoek?</p>
<i>Vraagstelling Opgraven</i>	De vraagstelling dient te worden beantwoord in het kader van de Nationale Onderzoeksagenda Archeologie, hoofdstuk 24: "De stad in de Middeleeuwen en Vroegmoderne tijd" (http://www.noaa.nl/content/toc/balk1-4-24.asp).
<i>Vraagstelling specialistisch onderzoek</i>	Aan de hand van archeobotanisch- of archeozoologisch materiaal kan onderzoek worden gedaan naar de sociale en/ of economische status van de bewoners van het perceel/ de percelen in de diverse bewoningsperioden.
Aanbevelingen	

METHODEN EN TECHNIEKEN (veldwerk)

<i>Strategie</i>	<p>Het onderzoek dient te worden uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) 3.1 en de daarbij behorende specificaties en richtlijnen.</p> <p>Het opgravingsvlak omvat de gehele bouwput, waarbij alle grondsporen worden afgewerkt. Potentiële bronnen voor archeobotanisch of zoologisch materiaal worden ruim bemonsterd.</p> <p>Vondsten worden gericht verzameld uit sporen en ophogingslagen. Losse vondsten, dus vondsten die niet gekoppeld kunnen worden aan een archeologische context, worden niet verzameld. Het verzamelen van vondsten uit ophogingslagen gebeurt selectief, dat wil zeggen dat alleen goed dateerbaar materiaal, zoals bijvoorbeeld randscherven en versierde scherven, worden verzameld, teneinde hiermee de ophogingslaag te kunnen dateren. Alle vondstmateriaal uit gesloten context, zoals afvalkuilen, greppels en beerputten, wordt verzameld.</p> <p>Het vlak wordt afgewerkt tot de C-horizont, de moederbodem, waarin geen grondsporen meer zichtbaar zijn. Indien zich nog zeer diepe grondsporen aftekenen in het vlak, beneden de verstoringdiepte, kunnen deze worden toegedekt en voor het nageslacht worden bewaard.</p>
<i>Methoden en technieken</i>	<p>Ondergrondse sloopwerkzaamheden worden archeologisch begeleid volgens het protocol Opgraven.</p> <p>Het vlak wordt laagsgewijs verdiept door een graafmachine met een vlakke bak, daarbij rekening houdend met stratigrafische eenheden. Er worden tenminste vier vlakken aangelegd; overige aan te leggen vlakken worden in de offerte als stelpost opgevoerd.</p> <p>Halverwege het aangelegde vlak wordt een lengteprofiel aangelegd welke op foto en tekening wordt gedocumenteerd. Indien op het diepste vlak de natuurlijke ondergrond, de C-horizont, nog niet is bereikt, worden op enkele plaatsen, ter aanvulling op het bestaande profiel, lokaal verdiept, dan wel worden er boringen gezet om de aard en diepte van de natuurlijke ondergrond te bepalen. Hierbij dient een fysisch-geograaf aanwezig te zijn.</p> <p>Zowel de vlakken als de stort worden door een ervaren persoon met een metaaldetector afgezocht.</p>
<i>Bouwstenen (zie KNA 3.1 bijlage 1)</i>	Zie Bijlage (p. 19)
<i>Structuren en grondsporen</i>	<p>Grondsporen worden gecoupeerd, afgewerkt en op foto en tekening gedocumenteerd.</p> <p>Indien muurresten worden aangetroffen, worden van de bakstenen de</p>

	formaten genoteerd, de gebruikte verbanden en mortel beschreven. Daarnaast wordt, indien mogelijk, een 5 à 10 lagen-maat genomen. Houten structuren worden, indien mogelijk, (deels) gelicht en luchtdicht verpakt. In ieder geval dienen monsters ten behoeve van dendrochronologische datering te worden genomen.
<i>Anorganisch artefacten</i>	Anorganische artefacten worden gericht verzameld. Verzamelwijze per stratigrafische eenheid of grondspoor, dus uit archeologische context.
<i>Organisch artefacten</i>	Organische artefacten worden gericht verzameld. Verzamelwijze per stratigrafische eenheid of grondspoor, dus uit archeologische context. Houten artefacten, leder- en textielproducten worden alle verzameld en luchtdicht verpakt.
<i>Archeozoölogische en botanische resten</i>	Potentiële bronnen voor archeobotanisch of zoölogisch materiaal worden ruim bemonsterd.
<i>Overige resten</i>	
<i>Complexiteit</i>	<p>De complexiteit van de opgraving wordt uitgedrukt in de klassen 'standaard', 'middel' of 'hoog'. Zowel de technische complexiteit, inhoudelijke complexiteit als logistieke complexiteit kunnen gewaardeerd worden als 'middel' tot 'hoog'.</p> <p>De Archeologische Begeleiding tijdens de ondergrondse sloopwerkzaamheden dient te worden uitgevoerd volgens het protocol Opgraven. Het onderzoeksgebied dient door de opdrachtgever vrij van puin te worden opgeleverd.</p> <p>Indien de opgraving (deels) binnenshuis plaatsvindt, dient rekening te worden met de grootte van de graafmachine en de afvoer van uitlaatgassen.</p> <p>De uitgegraven grond wordt afgevoerd door de opdrachtgever. In verband met een goed verloop van het archeologisch onderzoek, dienen tussen de uitvoerder en de opdrachtgever nauwe afspraken te worden gemaakt. De aanleg van het profiel in acht genomen, dient, gezien de aanwezigheid van stort, gefaseerd te geschieden. In verband met de veiligheid dient de aanleg van het profiel mogelijk 'getrapt' te geschieden.</p> <p>Naar eventuele grondwateroverlast is geen onderzoek gedaan. Verwacht wordt, dat deze zich op hetzelfde niveau bevindt als het waterpeil van de Oude Gracht. Onder dit niveau wordt niet gegraven. Van eventuele grondwateroverlast zal hoogstwaarschijnlijk dan ook geen sprake zijn.</p>

EVALUATIERAPPORT, UITWERKING EN CONSERVERING

(nadere eisen t.a.v. vorm, niveau van uitwerking, termijnen, etc)

<i>Structuren, grondsporen, vondstspredingen</i>	Uitwerking geschiedt tot op het niveau waarop de vragen in dit Programma van Eisen kunnen worden beantwoord. Indien aanwezig, worden tenminste twee beerputten uitgewerkt. Overige beerputten worden als stelpost in de offerte opgenomen.
<i>Analyse fysische-geografie</i>	Uitwerking geschiedt tot op het niveau waarop de vragen in dit Programma van Eisen kunnen worden beantwoord.
<i>Anorganisch artefacten</i>	Uitwerking geschiedt tot op het niveau waarop de vragen in dit Programma van Eisen kunnen worden beantwoord.
<i>Organisch artefacten</i>	Uitwerking geschiedt tot op het niveau waarop de vragen in dit Programma van Eisen kunnen worden beantwoord.
<i>Archeozoölogische en botanische resten</i>	Uitwerking geschiedt tot op het niveau waarop de vragen in dit Programma van Eisen kunnen worden beantwoord. Waardering en analyse van de monsters wordt als stelpost in de offerte opgenomen en vindt slechts plaats na overleg en overstemming tussen de opdrachtgever en de bevoegde overheid.

<i>Beeldrapportage (objecttekeningen, foto's, kaarten, e.d.)</i>	Van een selectie van het vondstmateriaal dienen foto's en tekeningen gemaakt te worden. Beeldmateriaal dient de tekst in het rapport te verduidelijken en toe te lichten.
<i>Conservering materiaal</i>	Conservering van voorwerpen wordt als stelpost in de offerte opgenomen. Voorwerpen dienen gestabiliseerd/ geconserveerd te worden aangeleverd aan het provinciaal depot. Textiel uit context wordt vanwege de zeldzaamheid altijd geconserveerd.

RAPPORTAGE

<i>Uitvoeringsperiode uitwerking; opleveringstermijn (concept)eind-/tussenrapport</i>	Het conceptrapport wordt uiterlijk twaalf maanden na einde van het veldwerk aan de opdrachtgever en de bevoegde overheid gestuurd. Binnen een maand na ontvangst van eventueel commentaar wordt het eindrapport geleverd. Er wordt maximaal één conceptrapport geleverd
<i>Procedure toetsing eind-/tussenproduct door bevoegd gezag</i>	Het conceptrapport wordt in enkelvoud aangeboden aan de opdrachtgever, die de resultaten door de bevoegde overheid laat toetsen aan dit Programma van Eisen. Na verwerking door de uitvoerende instantie van eventuele op- en aanmerkingen van de bevoegde overheid wordt het conceptrapport omgezet in een definitieve versie.
<i>Inhoud eind-/tussenrapport</i>	Het eindrapport is conform KNA 3.1 en bevat minimaal: <ul style="list-style-type: none"> - Samenvatting - Inleiding met aanleiding onderzoek, beschrijving van de locatie - Een paragraaf met de resultaten van het bureauonderzoek - Een paragraaf met de resultaten van de opgraving - Een paragraaf met specialistische bijdragen - Een paragraaf met de synthese - Sporen- en vondstenlijst - Allesporenkaart - Faseringskaart
<i>Verschijsing en oplage eindrapport en/of specialistisch deelrapport</i>	Het rapport verschijnt digitaal en analoog in de huisstijl van de betreffende uitvoerder. Het wordt in drievoud aan de opdrachtgever geleverd; daarnaast wordt een exemplaar geleverd aan de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurhistorie en Monumenten, de Koninklijke Bibliotheek de gemeente Utrecht en de provincie Utrecht, De universiteitsbibliotheken van Amsterdam, Groningen en Leiden alsmede het e-depot.

DEPONERING

<i>Zie eisen betreffend depot</i>	Deponering van monsters, vondsten en documentatie geschiedt bij het Provinciaal Depot van Utrecht, volgens de aldaar geldende eisen en normen.
<i>Te leveren product</i>	Eind-/tussenproduct is een rapport volgens KNA-specificatie volgens onderstaande bepalingen in dit hoofdstuk van dit PvE. Bij het eindproduct hoort een bewijs (af te geven door de ontvangende instantie) van overdracht van vondsten en documentatie.
<i>Termijn overdracht van vondsten, monsters en documentatie</i>	Binnen twee jaar na afronding van het veldwerk worden de vondsten en monsters overgedragen aan het Provinciale Depot van Utrecht, conform de eisen van dit depot.
<i>e-depot (zie protocol depotbeheer DS05)</i>	Het goedgekeurde PvE (inclusief onderzoekmeldingsnummer) wordt geplaatst in het e-depot. Binnen 2 jaar na afronding van het veldwerk alle conform PvE gespecificeerde digitale producten overdragen aan het e-depot (www.edna.nl) onder vermelding van het

	onderzoeksmeldingsnummer.
--	---------------------------

WIJZIGINGEN T.O.V. HET VASTGESTELDE PvE

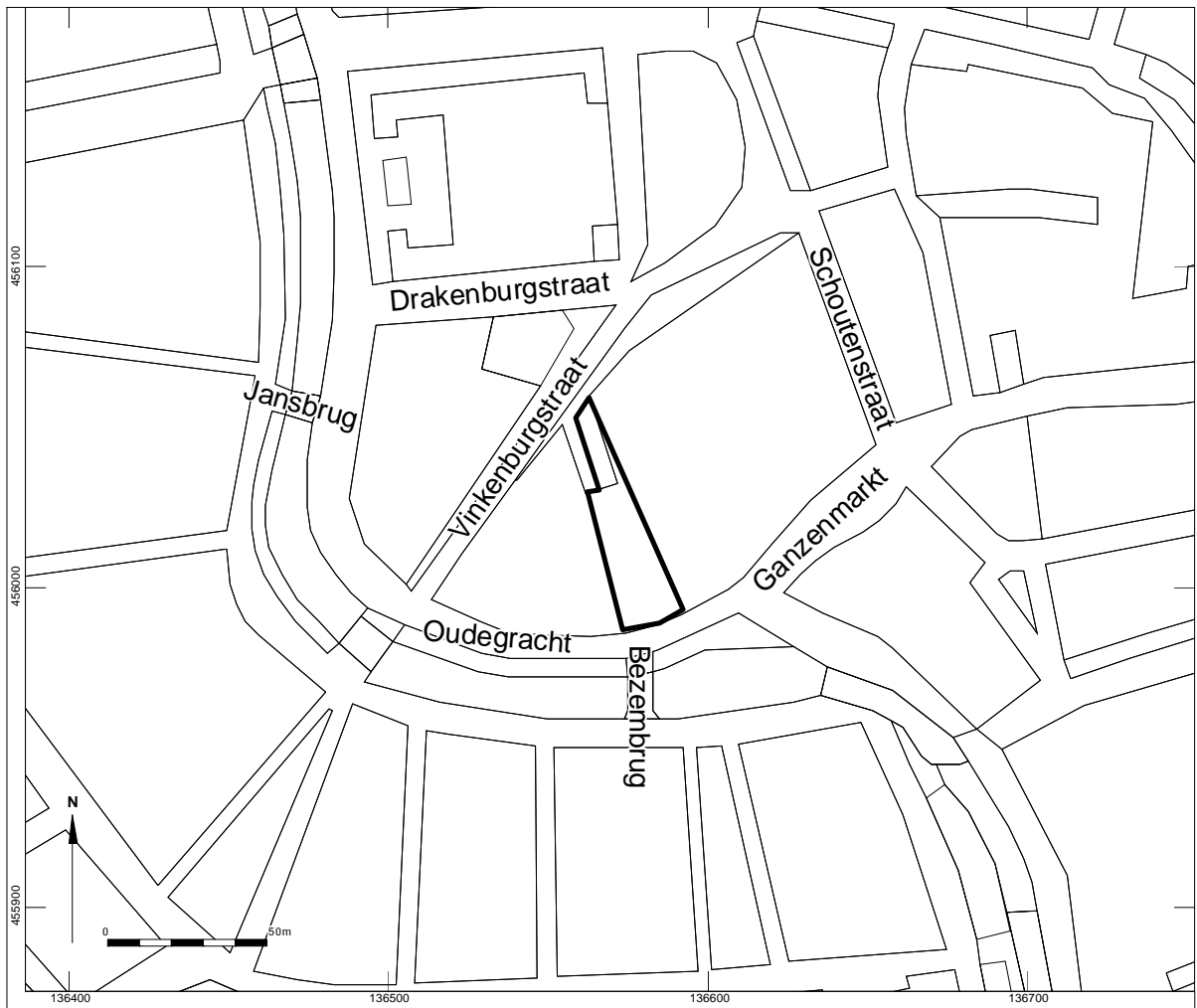
<i>Wijzigingen tijdens het veldwerk</i>	Eventuele wijzigingen tijdens het veldwerk vinden plaats in samenspraak met de bevoegde overheid en de opdrachtgever. Deze worden schriftelijk vastgelegd en als bijlage toegevoegd aan het Programma van Eisen. Indien deze wijzigingen van invloed zijn op de offerte, wordt een aangepaste offerte aan de opdrachtgever voorgelegd.
<i>Belangrijke wijzigingen</i>	Onderstaande belangrijke wijzigingen worden te allen tijde aantoonbaar voorgelegd aan de opdrachtgever en de bevoegde overheid: <ul style="list-style-type: none"> • Afwijking van de archeologische verwachting • Wijzigingen van de gehanteerde onderzoeksmethode • Wijzigingen van de fysieke en/of technische omstandigheden • Vastleggen overleg- en evaluatiemomenten
<i>Procedure van wijziging na de evaluatiefase van het veldwerk</i>	Eventuele wijzigingen na de evaluatiefase van het veldwerk vinden plaats in samenspraak met de bevoegde overheid en de opdrachtgever. Deze worden schriftelijk vastgelegd en als bijlage toegevoegd aan het Programma van Eisen. Indien deze wijzigingen van invloed zijn op de offerte, wordt een aangepaste offerte aan de opdrachtgever voorgelegd.
<i>Procedure van wijziging tijdens uitwerking en conservering</i>	Eventuele wijzigingen tijdens de uitwerking en conservering vinden plaats in samenspraak met de bevoegde overheid en de opdrachtgever. Deze worden schriftelijk vastgelegd en als bijlage toegevoegd aan het Programma van Eisen. Indien deze wijzigingen van invloed zijn op de offerte, wordt een aangepaste offerte aan de opdrachtgever voorgelegd.

RANDVOORWAARDEN en AANVULLENDE EISEN

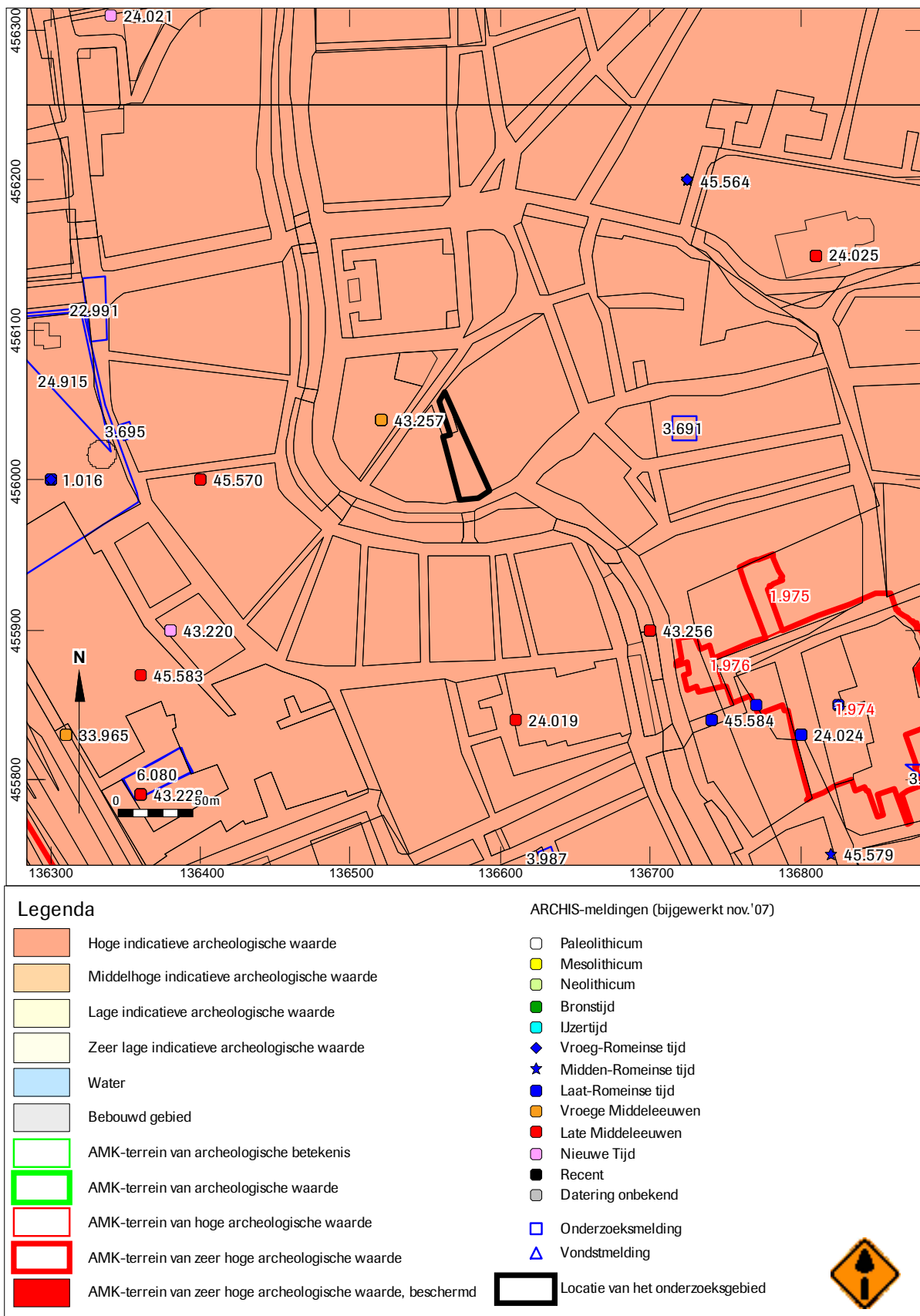
<i>Personele randvoorwaarden</i>	Het onderzoek dient uitgevoerd te worden door een gecertificeerd archeologisch bedrijf. Het veldwerk dient tenminste te worden uitgevoerd door KNA Mediorarcheoloog met ervaring in stadskernonderzoek; deze staat onder supervisie van een KNA Seniorarcheoloog met specialisatie in stadskernonderzoek. Boringen worden gezet en beschreven door een fysisch-geograaf. De natuurlijke ondergrond in het aangelegde profiel wordt beschreven door een fysisch-geograaf.
<i>Uitvoeringsperiode en opleveringstermijn veldwerk</i>	In overleg met de opdrachtgever.
<i>Uitvoeringscondities veldwerk</i>	Het onderzoeksterrein wordt door de opdrachtgever gevrijwaard van onbevoegden. De opdrachtgever draagt zorg voor een goede bereikbaarheid van het onderzoeksterrein en tevens voor afzetting ervan. Ook levert de opdrachtgever een milieurapport en een digitale ondergrond van het onderzoeksterrein.
<i>Kwaliteitsbewaking, toezicht, overleg en evaluatie</i>	Alle veldwerkzaamheden in het veld staan onder verantwoordelijkheid van de leidinggevende archeoloog. Werkzaamheden en/ of situaties die afwijken van dit Programma van Eisen dienen eerst te worden voorgelegd aan de bevoegde overheid. Na afloop van het veldwerk wordt een beknopt evaluatieverslag opgesteld, waarin een overzicht van de aangetroffen grondsporen en vondsten en wordt een voorstel gedaan voor de uitwerking van de aangetroffen vondstcategorieën en monsters. Na overleg met de opdrachtgever en de bevoegde overheid wordt

	vervolgens overgegaan tot de uitwerking hiervan.
<i>Selectieprocedure tijdens het veldwerk (i.h.b. bij archeologische begeleiding)</i>	

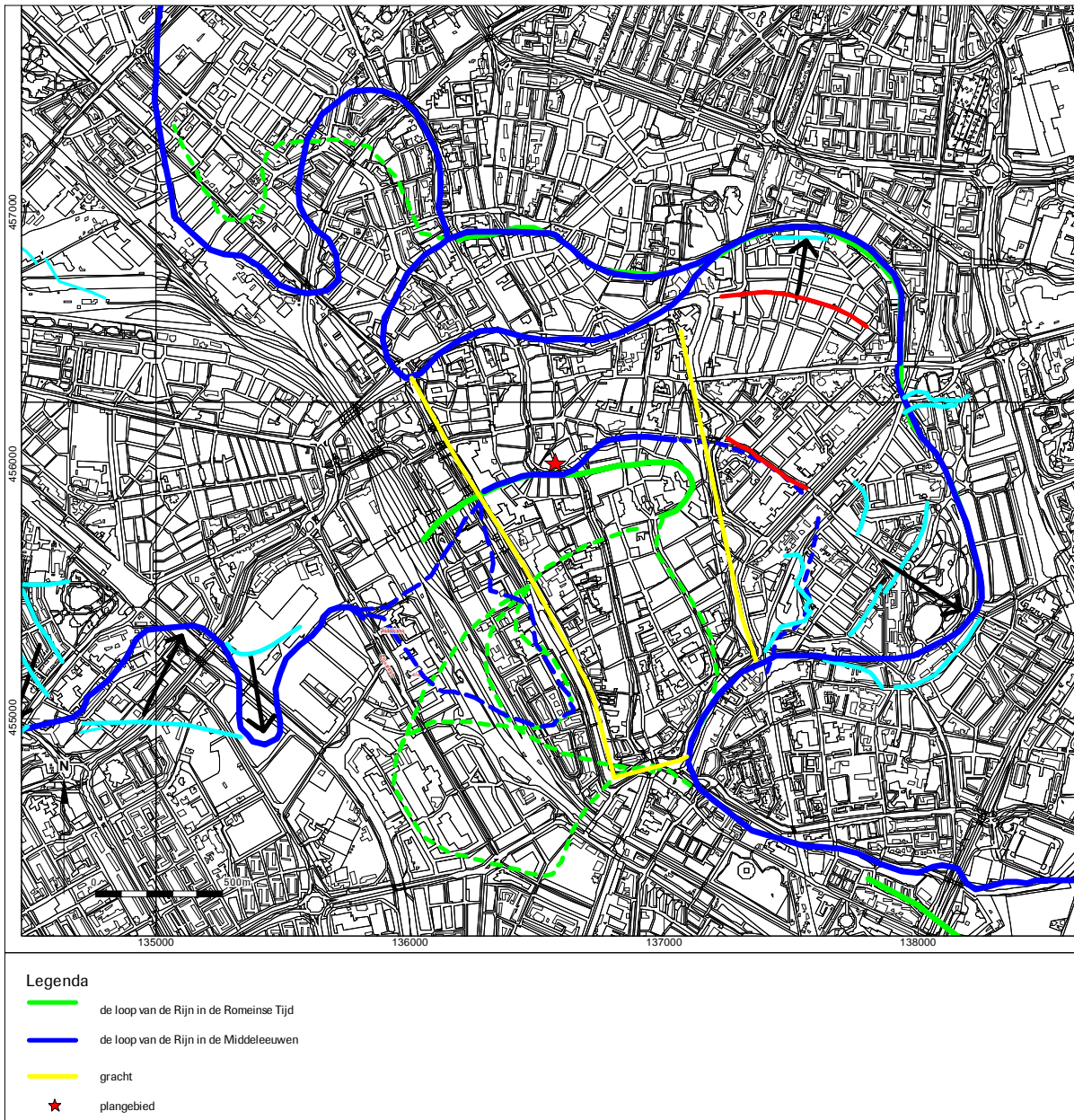
LITERATUUR EN BIJLAGEN	
<i>Literatuur</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Bitter, P., R. van Genabeek & C. van Rooijen, 2006: De stad in de Middeleeuwen en Vroegmoderne tijd, NOaA, hoofdstuk 24 (http://www.noaa.nl/content/toc/balk1-4-24.asp) - Nederpelt, S, A. de Boer en E. Lohof, 2008: Utrecht, Oudegracht 152 – 156 / Vinkenburgstraat, Amersfoort (ADC Rapport1336) - Rooyen, C., van, 1999: Continue discontinuïteit. Het castellum Traiectum in het vroeg-middeleeuws krachtenveld, <i>Jaarboek Oud Utrecht</i>, 5-34.
<i>Bijlagen</i> <i>Bijlagen voor zover relevant bij de inventarisatie (resultaten van het tot dusver uitgevoerde onderzoek), vraagstelling en veldwerk dienen leesbaar te worden meegeleverd.</i>	<p>Bijlagen</p> <p>Kaartmateriaal:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Locatie van het plangebied, detail 2. Indicatieve Kaart Archeologische Waarden, AMK-terreinen en ARCHIS-meldingen 3. De loop van de Rijn in de Romeinse Tijd en in de Middeleeuwen 4. Schets van de bouwvoornemens 5. Bouwtekening <p>Overig:</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Bouwstenen

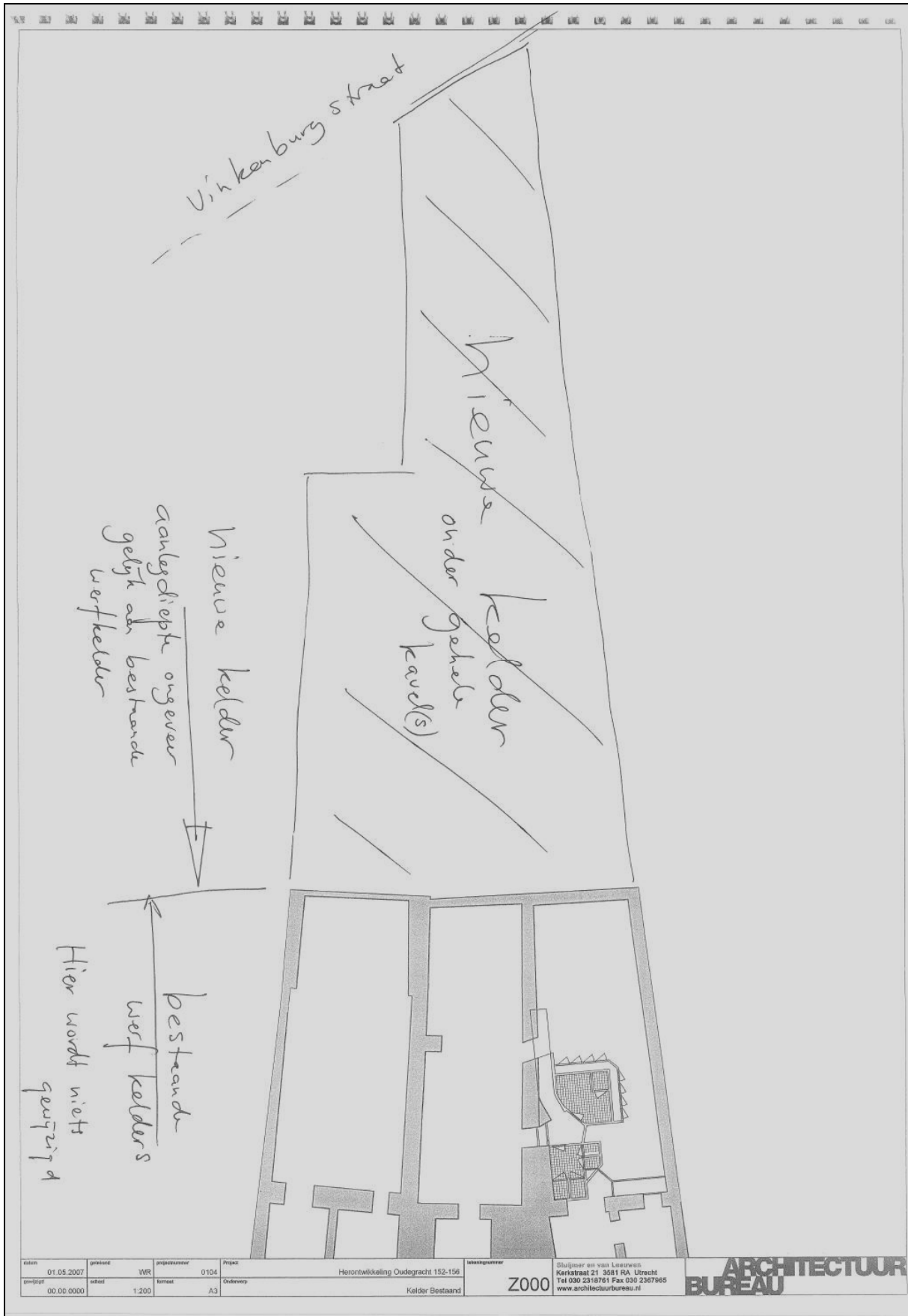
Afb. 1. Locatie van het plangebied, detail

Afb. 2. Indicatieve Kaart Archeologische Waarden, AMK-terreinen en ARCHIS-meldingen

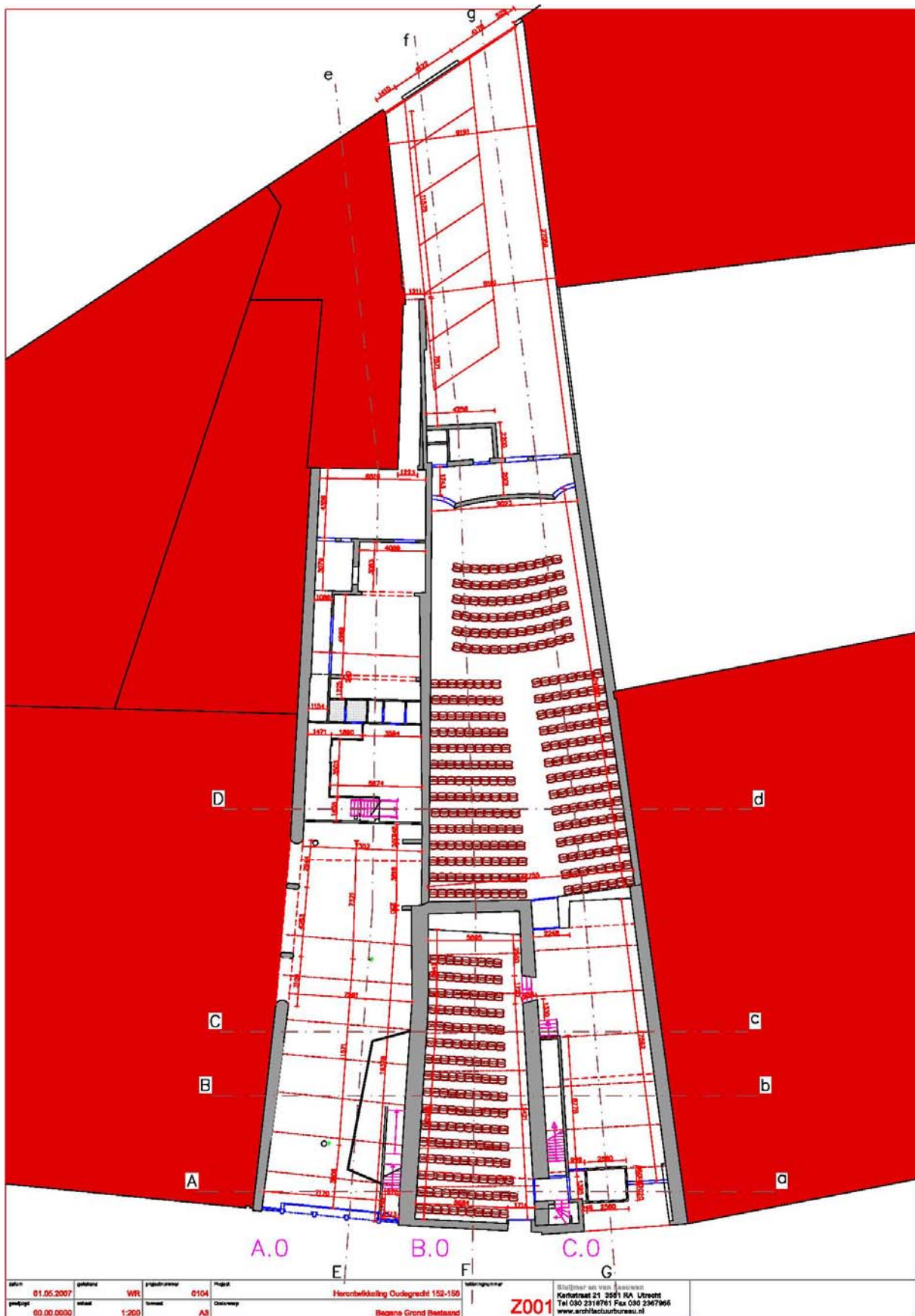

Afb. 3. De loop van de Rijn in de Romeinse Tijd en in de Middeleeuwen

Afb. 4. Schets van de bouwvoornemens

Afb. 5. Bouwtekening

Bijlage: Bouwstenen

BOUWSTEEN	ANA/DIGI*	VORM REGISTRATIE	PRODUCT
coupe	A	Coupetekening	Coupetekening
coupelijnenkaart	D	Mapinfo kaartlaag coupes	Veldtekening
coupetekening	A	Coupetekening	Coupetekening
digitale_medium	D	Inventarislijst	Inventarislijst
digitale_medium_inhoud	D	Inventarislijst	Inventarislijst
doos	D	Tabel Splitsvondstenlijst	Dozenlijst
doos_inhoud	D	Tabel Splitsvondstenlijst	Doosinhoudslijst
foto	D	Tabel Fotolijst	Fotolijst
foto_onderwerp	D	Tabel Fotolijst	Fotoformulier
grondslagpunt	D	Mapinfo kaartlaag meetpunten	Putten- en meetpuntenkaart
grondslagpuntenkaart	D	Mapinfo kaartlaag meetpunten	Putten- en meetpuntenkaart
inluisels	D	Tabel Vulling	Spoorvullinglijst
laag	D	Tabel Spoor	Sporenljst
lagenkaart	D	Mapinfo kaartlaag Spoorvullingen	Spoorvullingenkaart
monster_veld	D	Tabel Vondst	Monsterlijst
monster_verwerking	D	Tabel Splitsvondstenlijst	Splitsvondstenlijst
ordner	D	Deponeringsoverzicht	Deponeringsoverzicht
ordner_inhoud	A	Inhoudsopgave	Inhoudsopgave
profiel	A	Profieltekening	Profieltekening
profielenkaart	A	Profieltekening	Profieltekening
project	A	Onderzoeksmelding	Uitdraai onderzoeksmelding
punt_locatie	D	Mapinfo kaartlaag puntvondsten	Puntvondstenkaart
punt_locatiekaart	D	Mapinfo kaartlaag puntvondsten	Puntvondstenkaart
put	D	Mapinfo kaartlaag putomtrek	Putten- en meetpuntenkaart
puttenkaart	D	Mapinfo kaartlaag putomtrek	Putten- en meetpuntenkaart
referentie_punten		nvt	nvt
segment	D	Mapinfo kaartlaag segmenten	Sporenskaart
segmentenkaart	D	Mapinfo kaartlaag segmenten	Sporenskaart
spoor	D	Tabel Spoor	Sporenljst
spoor_coupe	A	Coupetekening	Coupetekening
spoor_hoogte	D	Tabel Spoor	Sporenljst
spoor_relaties	D	Tabel Spoor	Sporenljst
spoor_structuur	D	Structurentabel	Structurentabel
sporenskaart	D	Mapinfo kaartlaag Spoorvullingen	Sporenskaart
tekening	D	Tabel Teklijst	Tekeninglijst
tekening_onderwerp	D	Tabel Teklijst	Tekeninglijst
vak	D	Mapinfo kaartlaag vakken	Vakkenkaart
vak_hoogte	D	Mapinfo kaartlaag vakken	Vakkenkaart
vakkenkaart	D	Mapinfo kaartlaag vakken	Vakkenkaart
vlak	D	Mapinfo kaartlaag vlakomtrek	Vlakkenkaart
vlak_hoogte	D	Mapinfo kaartlaag hoogtematen	Hoogtematenkaart
vlak_hoogtekaart	D	Mapinfo kaartlaag hoogtematen	Hoogtematenkaart
vlakkenkaart	D	Mapinfo kaartlaag vlakomtrek	Vlakkenkaart
vondst_veld	D	Tabel Vondst	Vondstenlijst
vondst_verwerking	D	Tabel Splitsvondstenlijst	Splitsvondstenlijst
vulling	D	Tabel Vulling	Spoorvullinglijst
vullingenkaart	D	Mapinfo kaartlaag Spoorvullingen	Spoorvullingenkaart